

AMICULU SCÓLEI

fóia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei
la Romani.

Ese la facare dóue septemani odata, Sambat'a. — Pretiulu abonamentului pentru provinciile austriace: pe anu 4 flor., pe siése luni 2 flor. 25 cr.; — éra pentru Romani'a: pe anu 30 piastrii (lei), si pe semestru 16 piastrii. — Pentru inseratiuni se vor respunde 5 cr. de serie. — Abonarea se face la postele c. r. si pela DD. corespondinti, si la tóte librariile.

Conferintie de invetiatori.

Tocma in dilele aceste suntemu norocosi a vedé in cetatea nóstra conferintie preste conferintie. Sibiiulu bájgáe de invetiatori. Mai septeman'a trecuta se tienú antaiu aici conferintia comisariilor de conferintie adica a aceluor docinti, cari dupa instructiunea eppésca, pe care o publicaramu in Nrii. trecuti, sunt rénduitu a tiené si conduce conferintiele in tóta dieces'a greco-orientala a Ardealului. Acesti dd. comisari se adunara in fratie mai antaiu densii aici la Sibiiu si statorindu in cateva siedintie principiile conducátore in conferintiele tienénde, se 'mpartira pela locurile pentru cari sunt hotariti. Pe candu scriemur aceste, in tóta dieces'a Ardealului decurgu conferintiele, dupa tienuturile cum sunt impartite.

La catev'a dile dupa aceea urmá conferintia invetiatorilor insisi din tienutulu Sibiiului (intielegemu a invetiatorilor greco-orientali) si preste pucinu incepe si conferintia invetiatorilor greco-catolici din tractulu Sibiiului sub presidinlu préveneratalui d. protopopu V. Rusu.

Ca incatu vomu fi incunoscintati despre decursulu astoru conferintie de prin diversele tienuturi a le diecesei greco-orientale, nu scimu; insa ce privesce conferintiele tienute si tienende aici in Sibiiu atatu la greco-orientali catu si la greco-catolici, multumita simtiului liberalu alu unoru docinti, ne aflamu in placut'a puseitiune, a comunicá mai la vale cateva corespondintie, ce descriu cu nepartinirea ceruta pergurgerea conferintieloru. Noi le publicamu asiá, cum ne-avenitu.

Domniloru, ar trebui se nu uitati, ca valórea conferintieloru se inaltia numai atunci la gradulu cerutu, candu decurgerea si rezultatulu loru deprin deósebite tienuturi se publica in organulu invetiatorilor, si se aduce prin acést'a la cunoscintia tuturor. Numai atunci

potu deveni bunu comunu 'alu tuturor unele desfasurari din cutare si cutare conferintia, cari in altele, dupa impregiurari, n'au obvenitu; numai atunci se póte face o ochire preste tóta starea scolara si se potu trage indreptare pentru timpii si conferintiele viitóre; numai asiá naintamu colegialitatea adevérata intre docinti si suplinimu óres: cum conferintiele generali de docinti, ce inca ar' trebui se se tiená pe anu odata; numai astu-modu, adica sciindu bine unii de alii si intalnindune desu macaru aci in colónele djuarului scolaru, ne vomu puté cunósce si cunoscendu-ne, vomu puté vedé ce ne lipsesce si ce inediti se folosimu cá se progresamu. Lasati, nu ve luati dupa privirile de interesu ale altor'a; ómenii, si mari si mici, sunt a se urmá numai in faptele si lucrurile cele bune; nu insa in tóte; caci altu-felu pentru ce ni s'ar' mai fi dísu in scriptura: „Tóte esaminati, cele bune tieneti.“ Impregiurarea, ca in ce locu, in ce tipografia si de cine redigeata ese cutare fóia, cutare carte, este pentru meritulu lucrului únú ce secundariu. Scopulu si bunatatea unei foi ori carti avému se-lu tienemu naintea ochiloru; apoi aceste nu totu-deun'a se judeca dupa espresiunea cutarui séu cútári, ci dupa convingerea propria a nóstra; caci altu-felu nu esaminámu, ci facemu a nu crede ce scimu si ce vedemu insine, de catu ce ni se spune. Aceste furamu siliti a-le permite, caci chiaru si cu decursulu conferintieloru de cari ne e vorb'a, ni s'au datu ansa la spunerea loru. Apoi »a ki nem az, ne vegye magari.“

Éta corespondintiele, de cari amintiramu:

Sibiiu 29. Aug. 1864.

Dupa cum suna program'a edata de supremulu directorulu de scóle gr.-or. se adunara toti comisarii invetiatoresci, cá conducatori conferintieloru tienende in anulu acest'a pe 10. Augustu la Sibiiu, spre o consul-

tare si pregatire la totu ce atinge de conferintie si mai vertosu pentru deslegarea si lamurirea teselor cuprinse in program'a mai susu citata. La optu ore dupa servitiulu d-diescu se adunara in incaperile de scóla in suburbiulu „Josefstadt,“ toti comisarii. Parintele archimandritu Popasu venise cu unu patrariu de óra mai nainte si-i acceptá aci. Cá la fia-care societate, debuia sa fia si aici unu conducatoriu; deci se alese cu unanimitate d. invet. si direc. G. Belisimu de presedinte, care ocupandusi locul, espune pe scurtu scopulu adunarii si ia numai decatu program'a din anulu trecutu la mana si cetesce §§. respectivi, ce au a se observá si la conferintiele din anulu acest'a. Se cetira apoi punctu de punctu si se desbatura cu de a meruntulu fia-care intrebare si trase rezultatulu spre a si-lu insemná fia-care cá sa scia de ce sa se tina si cum are se urméza in functiunea s'a de comisariu. Nu potu sa nu observe diu o imprejurare imbucuratória de inima si adeca, ca Pré-Cinsti'a S'a d. archimand. Popasu au fostu totulu si tóte, asiá dicéndu sufletulu la tóte aceste desbateri. Asiá scia densulu de finu a desface materi'a desbatanda si a o luá in tóte nuansele, desvoltandu-o si lamurindu-o cu exemple víi din víetia, in catu eramu intru adeveru cu totii surprinsi si atentiunea cea mai incordata urmá la fia-care vorba a densului espresa in tonulu cel mai familiaru si placutu. Iubirea de scóla si zelulu celu inflacaratu ce-lu are pentru inaintarea natiunii, se aretá si astadi in modulu celu mai vederatu la conducerea acestoru conferintie. Caci de-si erá altu presedinte, se póte dice in sa ca densulu le-a condusu si ca catu au facutu inalt'a s'a presentia, am putulu vedé din imprejurarea, ca la 12 óre, fú chiamatu in treburi oficióse urgente, si asiá lasá conferinti'a siesi énsesi, care numai de catu fú silita a se incheia si a se aduná dupa amiadi de a 2-a óra. Resultatulu teselor scosu din 4 siedintie, lu vom impartasi mai la vale din conferintiele invetiatoresci. Factorii cei mai insemnati la acestu resultatu, au fostu d. archimandritu si d. profesori Z. Boiu si Cristea; d. archimandritu cu deosebire ce atinge tesele dela §. 4. Desvoltarea in copilu a puterilor trupesci, si apoi cu deosebire §. 8. Vointi'a, Consciinti'a. Atatu desfasiurá de desvultu, chiaru si curatu tóte puterile sufletului, care suntu, cum se-se cultiveze, cum sa se padiesca spre a se desvultá tóte intr'o mesura asemenea, aducendu fruptele dorite. N'au lasatu ne atinse nici patimile, cari dominéza astadi in poporulu nostru, si dintr' aceste doue rele mai mari, cá urme a le sclaviei si fiice ale intunerecului, in

care furamu de atalfa seculi apasati, adeca: lenea si nesciinti'a.

Recomendá cu deosebire postululu, cá unu-ce, ce ne intaresce in credintia. si ne feresce de patimi, dandu spiritului aripi nóue de a se naltia la totu ce-e bunu, frumosu si sublimu.

Postulu e unu stelpu alu bisericii, slabinduse stelpu slabesce biseric'a; e o porunca bisericesca, candiendu un'a din aceste, cine mai sta bunu pentru sustinerea celoru lalte. Ce atinge si taia mai afundu metod'a practica la inceperea scrierii si in computu dupa cuprinsulu teselor, le desfasiurá d. Belisimu cá unulu ce avú chiar' in anulu acest'a clasa. I. de incepatori, a retandu tóte esperintiele facute in decursulu unui anu. Mai fara observari se primira tóte de bune. Numai la intrebarea 7-a din §. 6. sa se desparta cuvintele mari dupa silabe ori dupa intielesu (intielege dupa terminatiuni), se escara desbateri infocate, din care totusi dupa natura lucrului remase cea dintaiu a fi corespundiatória pe candu a dou'a e cu totulu absurda, si mai curatu o intrebare gramaticala pentru elevii superiori. In aritmetica, mai cu séma in introducerea eleviloru de a cunosce, ce-e unu numeru si cum are de a merge invetiatoriuulu treptatu cu elevulu dela numeri mai mici totu la mai mari, nu am pututu observá nici o sistema in operatiunile desfasiurate de catra dd. comisari respectivi, atatu in mediele, ce servescu spre a pricepe mai adencu ce vá sa dica numeru, precumu si chiaru in metoda, trecendu pré curendu la numeri mari, cá sa aréte numai sporiu si lauda. Nu e aici sa ne producemu, fratiloru, ci e sa folosimu pe o generatiune, s'o scótemu din intunereculu de pana acumu dupa o sistema mai nóua. Nu vréu sa spunu, ca care ar' fi mai buna si potrivita, caci fia-care ce se intereséza de scóla, vá aflá, déca si-iubesce numai chiamareá s'a cea santa de invetiatoriu. (Vá urmá.)

Sciri scolastice.

Blasiu 13. Augustu. Resultatele esamelu; de maturitate tienutu la inceputulu lui Iuliu a. c.

Din 47 scolari de a 8 clase, 44 s'au supusu la ecs. scripturisticu. Catra acestia se adause unu privatistu venitu de airea. Unulu se retrase inainte de e. verbalu, asia remasera pana la incheierea esamelu 44 insi. Din cari

2 s'au judecatu „de plenu maturi,“

5 „maturi cu lauda,“

28 „maturi,“ era

9 insi s'au reieptatu, si anume 7 pre $\frac{1}{2}$ anu.
2 pre unu anu intregu.

Ar' fi se mai dicu ceva si de carier'a, ce-si voru fi alesu tenerii acestia. Ce inse nu potu face; pentru-ca ne cum eu, dara neci eli insii nu sciuu, in catrau voru apuca. Toti s'au departatu prea ingrigiti pentru venitoriu. O parte ar' avé volia de a face studia mai inalte in vreo academia s'au universitate, inse mediulócele materiali lipsescu si stipendia nu sunt. Altii ar' dori se fia primiti in seminaru spre a se pregati pentru statulu preutiescu. Dara in seminaru abia devenira 4 — 6 locuri vacante, éra concurentii, numai din celi, ce au terminatu gimnasiulu in Blasiu, suntu la 20. Intru adeveru dubia este sortea multoru teneri de ai nostri. Se lupta cu necasuri neaudite, pana ce absolve gimnasiulu si apoi dupa ace'a multi, chiaru si de celi cu testimonia bune, — se pare ca — nu au unde se si plece capulu.

Naseudu 24. Augustu. Multiamita publica. Pré onor. directiuni ale gimnasialoru romane din Brasiovu si Beiusiu benevolira a onorá tenerulu nostru gimnasiu cu trametarea programeloru de pre an. scol. tr., pentru care onore si amore fratiesca nu intrelesamu ale esprime profund'a nostra multiamita. Tenerulu nostru gimnasiu privesce cu nespusa bucuria la progresulu consociloru, si se nisuesce alu urmari. Dé cerulu cá catu mai curundu ajungundu gimnasiulu nostru la culmea s'a, seti tenda man'a tie amice din Brasiovu, Blasiu si Beiusiu! D-dieu cu noi! —

Totu una data suntemu in cea mai placuta puse-tiune a inscientiá onor. publ., cumca in 13. Sept. c. n. se va incepe cursulu scolastecu, candu se va deschide si clasa II. gimnasiale; — acestu terminu de incepere e defiptu si pentru scól'a preparandiale, cea normale si de fetitia.

Gimnasistii se voru aduná cu 2 dile mai inainte spre a se poté inmatriculá si esaminá. Din partea inspectoratului scól. distr. Grigoriu Moisi, vic. foraneu.

Insciintiare despre stipendiele Mocioniane.

In decursulu an. scolastecu 1863/4 s'au impartesitu din fondulu stipendieloru ilustrei familie de Mocioni — urmatorii teneri cu urmatoriele sume:

a) In Pest'a:		fi. v. a.
1.	Dnclu Gregoriu Ardeleanu cu	140
2.	„ Stefanu Perianu „	200
3.	„ Ioane Joviti'a „	120
4.	„ Trifu Gaiti'a „	100

5.	„ Ioane Stipetianu cu	100
6.	„ Joantiu Stipetianu „	100
7.	„ Pavlu Rotariu „	100
8.	„ Georgiu Murariu „	100
9.	„ Ladislau Paguba „	60
10.	„ Mihaiu Sierbanu „	60
11.	„ Romulu Miculescu „	60

b) In Temisiór'a:

12.	Damianu Dragonescu „	80
13.	Ioane Budinceanulu „	80
14.	Marcu Barbu „	60
15.	Iosefu Farchescu „	60
16.	Ludovicu Dimitrescu „	60

c) In Beiusiu:

17.	Georgiu Martinescu „	80
18.	Avramu Vaselia „	80
19.	Filipu Must'a „	50
20.	Nicolau Oncu „	40

d) In Logosiu:

21.	Damascinu Gherg'a „	60
22.	Lasaru Gataiantiu „	60
23.	Viptore Babesiu „	200

e) In Aradu:

24.	Corneliu Ratiu „	80
25.	Emanuilu Filimonu „	60

f) In Urbea-mare:

26.	Ilia Traila „	80
-----	---------------	----

g) In Segedinu:

27.	Mihailu Buneiu „	60
-----	------------------	----

h) In Sibiiu:

28.	Svetoniu Vasiciu „	150
-----	--------------------	-----

i) In Blasiu:

29.	Ioane Mironescu „	60
-----	-------------------	----

k) In Vien'a:

30.	Dlu Nicolau Popescu „	100
-----	-----------------------	-----

Asia-dara la olalta trei-dieci de teneri cu 2640 de fiorini val. austriaca.

Preliminati au fostu din partea ilustrei familie — 2700 fi. v. a. si ariá s'ar' paré, cumca ar' fi mai remasu ne'npartiti 60 de fi. Ma intr'adeveru nu numai ca nu a remasu nice unu prisosu, ci prin aceea, ca unu scolaru inceputoriu in Vien'a, carele numai mai tardiu va poté intrá in sirulu stipendistiloru regulati, i s'a datu unu ajutu de 40 fi., ear' unor'a dintre stipendisti li s'au datu parte pentru carti, parte pentru tapsele scolari — diferite mai mice sume, — sum'a preliminata s'a intreputu catu de bine.

Acésta se aduce la conosciint'a publica cu urmatoriele adause:

1. Ca toti mai susu numitii stipendiati, pre catu voru mai fi avendu ei lipsa si pe venitoriu de aceste ajute stipendiarie, celu multu pana catra 20/8. Septemvre a. c. se se legitime inaintea consiliului illustrei familie de Mocioni asupr'a portarei si progresului loru in decursulu anului scolastecu trecutu.

Spre scopulu acestu-a, totu insulu se-si tramitia suplic'a sa, instruita cu documintele recerute — nu in originariu de cari póte avé intr' aceea lipsa, ci in copie vidimate prin unulu ori-carele d'intre cunoscutii nostri barbati natiionali, catra Ilustritatea Sa domnulu Andreiu de Mocioni, prin Temisiór'a in Foen.

2. Cumca pentru venitoriulu anu scolastecu abiá se va poté respeptá vre-unu suplicante nou, parte din aceea cauza, pentru-ca nu se ascépta ca se devina desponivere vre-o suma mai insemnata din fondulu stipendiariu; parte pentru-ca inca din anulu trecutu se afla cati-va pré demni suplicanti prenotati; parte in fine pentru-ca, candu asta tótna din respeptulu calamitateri casionate prin sece'ta cea infricosiatá, s'a aflu de lipsa a se immulti numerulu stipendistiloru cu reducerea sumelor singularieloru stipendie, acést'a s'a facutu cu propusulu de a mici éra-si succesivminte in anii viitori numerulu stipendistiloru si a readuce sumele ajutorieloru stipendiarie la catimea loru d'intru inceputu lipsata.

Bud'a in 26/14. Augustu 1864.

din insarcinarea il. familie Mocioniane
Babesiu.

(Concordia.)

Nemernicenii, la frontiera Moldovei, 17.
Iuliu 1864. (Intardiata R)

Domnule redactoriu!

Nesce afaceri personale me dusera in dílele scurse la Cernauti; acolo, întâlnindu-me unu amicu, me invitá a me rapedi cu densulu pona la Ceahoru, la unu satu din apropiare, unde avea a se tiené esamele semestralu pe cursulu de véra alu anului curinte. Eu me grabii a urmá invitarii lui cu atatu mai bucurosu, fiindu-ca de multu doriámu a fi una data de facia la esamele unei scóle satesci din Bucovina. Venindu noi asiá-dara la faci'a locului si tragundu la preutulu satului, acesta indata ne conduse la incaperile scólei, cari erau acuma pline de copii si sateni, ce stau asceptandu venirea óspetiloru.

Ast'a scóla cá institutu sistemisatu s'a infiintiatu la anulu 1856 prin zelulu neadormitu alu protopresbiterului actuslu din tienutulu Cernautiloru, parintelui Samuilu Andrieviciu; incaperile ei nu respundu in sa mi-

siunii, ce o are, nefiindu de a nume facute pentru scóla, ci fiindu numai luate in chiria dela unu evreu pona ce se va ridicá una scóla cu despartimintele necesarie.

Scól'a ins'a-si e decorata cu icón'a s. m. Ionu nou dela Suceava, patronulu tieriei, cu portretulu imperatului Franciscu Iosifu si alu episcopului Eugenie Hacmanu, si cu mape geografice, a nume cu diumetatile globului pamentului, cu map'a Europei, imperatiei austriace si a principatelor-unite.

Esamele s' incepù, dupa ce se facff rugatiunea „imperate cerescu», cu relegiunea. Catechetulu intrebá pe copii mai antaiu tóte rugatiunile; dupa aceea luá in chieturele credintiei, si mai pe largu a cincia, a siésa si a sieptea in chietura a credintiei, amestecandu nemeritu si cate-va intrebari din istori'a biblica. Copiia respundeau fórté usioru si apriatu si de aice incheiu, cum-ca catechetulu acela trebuie se fia psicologu si pedagogu bunu. Relegiunii i urmá cetirea lepturariului romanescu, cu care se imbinara intrebari si din gramateca si din geografia, in catu una data esiau copii; la tabla, ca se dechine in scrisu vr'unu substantivu cu vr'unu insusitivu séu se conjuge vr'unu dicamentu, alta data mergeau la mape, ca se arete cutare tíera, munte, riu s'au orasiu. Se cetí apoi de cati-va copii si din lepturariulu nemtiescu, dupa carele se luá computulu in cele patru specie in capu si in scrisu si cantandu-se inca si cate-va melodii besericesci, se redicá unu invetiacele de tienú cuventulu urmatoriu:

Prea stimatiloru ospeti si cinstitiloru gospodari!

„Adese ori ne-au spusu parintele direptoriu si domnulu invetiatoriu, cumca scól'a e loculu, unde se impartasiescu sciintie si invetiature bune, si cumca noi, fora de scóla, multe lucruri frumóse si folositorie nu le-amu cunosce.

Ast'a o vedemu si noi; cace de candu amblamu la scóla, noi amu invetiatu santele rugatiuni, scimu cetí si scrie, noi putem refuí si inca si ce-vá cantá.

Acetea tóte nu le-amu scí, déca n'amú fi amblatu la scóla, si amú fi asemene cu acei baiati, ce temendu-se de scól'a fora pricina, nu sciu inca ce se face intr'insa. De aceea nóue ne pare fórté bine, ca Domniea vóstra cu totii ati binevoitu a veni asta-di in cóce; cace prea stimatii ospeti, vediendu, ce amú lucratu in cursulu istu de véra, ni voru laudá si voru duce de siguru veste buna dela noi, si in alte parti; éra cinstiiti gospodari, vediendu folosulu scólei, voru cautá se indemne si pre alti parinti si ómeni buni, ca se-si tra-

mita copiii la scóla, incatu la anulu se nu mai fimu ca ntr' acestu anu numai cati-vá scolari, ci se fimu 60 pona la 80: atunci, imultindu-se indemnul, vomu invetiá si noi mai multu si mai bine, atunci si laud'a nóstra ni va fi mai mare si scol'a nóstra va deveni un'a flóre între scóle.

Pentru invetiaturele si gibaciele, ce ni le-amu castigatu pan' acum, multiamimu mai antaiu prea bunului dumnedien, carele revérse ne'nctatu darurile sale asupr'a-ne; multiamimu apoi prea iubitoru nostri parinti, cari au binevoitu a ni dá la scóla, de si ne puteau intrebuintiá a casa la gospodarie; multiamimu parintelui directoriu si domnului invetiatoriu pentru ostene'l'a, ce au avut'-o cu noi; multiamimu in urma si prea stimatiloru óspeti, cari au binevoitu a veni la serbarea ast'a a nóstra si tuturoru le dorimu din inimele nóstre multi si fericiti ani."

Finindu-se cuventulu acest'a, se sculara toti copiii de intonara imnulu imperatescu, dupa carele, cetindu-se clasificatiunea si premiandu-se copiii cei mai buni cu bani si cu iconitie, tienù preotulu locului unu cuventu scurtu, in carele aretà insemnatarea dilei esamelui pentru sateni si pentru tóta natiunea, si provocà pe copii a dice rugatiunea „tatalu nostru," cu care se inchiaá serbarea esamelui.

Pe candu se strecurau copiii si satenii din scóla, invetiatoriu ne invità a ni apropiá de scrinulu, in carele se aflá biblioteca scólei; asta biblioteca s'a infintiatu prin initiativa démna de tóta laud'a a invetiatoriuului localu in folosulu invetiatoriloru tienutulu Cernautiloru, ea inse n'are inca mai multu decatu 34 de carti, carile, tóte la olalta luandu-le nu voru fi avendu pretulu mai susu de 3 galbeni.

Caus'a acestei stari rele, cum me informaiu, suntu insi-si invetiatorii; caci ei, adunandu-se asta érna in diu'a s. archidiaconu Stefanu la unu locu, facura invoiéla intr' olalta, a contribui fia-care de'ntr'insii la biblioteca cate 50 cr. v. a. pe luna. Dela invoiéla asta si pana in diua de asta-di au trecutu acum mai cá siepte lune de dile si cu tóte aceste nece unu invetiatoriu n'a plátitu inca nece un'a par'a la biblioteca, care, cu astfelu de purtare si uitare a invetiatoriloru ar' fi apusu cutotulu, déca pastoriulu localu n'ar' fi cautatu alte midilóce spre a o sustiené.

Intr' aceea totusi nu-mi perdu credintia, ca invetiatorii acestia, in data ce voru deveni la cunoscintia misiunii loru nalte si multu cumpenitórie si la unu simtiu natiunalu sanetosu, voru pricepe ei insi-si catu de

mare trebuintia au de institutul bibliotecii si atunci-si voru incordá tóte puterile a o mari nu numai platindu catimile sale promise, ci inca voru cautá a face si pre altii a contribui la dinsa fia ca banesce séu in daruiru de carti. Si catu de trebuintia li e loru biblioteca amu vediatu eu insu-mi in decursulu esamelui ace-luia; invetiatorulu Ceahorului e dreptu, ca-i omu zelosu si cu cunoscintie; cu tóte aceste un'a scadere ilu face, ca nu póte inca propagá cu cuviintia invetiatur'a între copii si asta scadere e lips'a, mai ca asiu dice, totala de metóda ratiunala; elu nu aveá adeca gibacia de a alege materiile si a le propune astfelu, in catu copiii, respundiendú se aiba locu de recugetare, pentru ca responsurile se fia date cu consciintia deplina si cu usiurate si asta scadere metodica audu, ca o au mai toti invetiatorii satesci din Bucovina.

Afora de bibliotece ar' ajutá a stirpi reulu acesta si conferintiele invetiatoresci; ele inse nu s'au introdusu inca in Bucovina. desi dice ca s'ar' aflá una propunere in privintia loru acum de mai multe lune de dile la episcopia in Cernauti, si aceste dóue asiediaminte, bibliotecele si conferintiele invetiatoresci trebuie se le aiba in vedere si ministeriulu culteloru alu Principatelorunite, déca e vorba, ca sporiulu invetiaturei se nu se reduca atatu cu privire la invetiatori catu si cu privire la elevi numai la unu mecanismu mortu si fora de sufletu. —

Déca vei aflá, domnule redactoriu, ca acestea sire respundu tendintiei diariului domniei tale, binevoiesce a le tipari intr'insulu catu mai curendu.

Am onóre a me semná cu multa stima
alu Domniei tale
prea plecatu serbu

C. Georgescu.

Materiale de instructiune.

Metodulu practiculu alu invetiarii computului in scól'a populara.

(Capetu.)

- Cu catu e 3 mai multu ca 2?
- Cu catu e 2 mai pucinu ca 3?
- Care are cu o aluna mai pucine decatu Simionu?
- Cate alune are Nicolitia?
- Si Simeonu?
- Ce-i aici éra mai multu, 1 séu 2?
- Cu catu e 2 mai multu ca 1?
- Cu catu e 1 mai pucinu cá 2?
- 4 e cu unulu mai multu de cat ce?

- 3 e cu 1 mai multu de catu ce?
 2 e cu 1 mai multu de catu ce?
 1 e cu 1 mai pucinu de catu ce?
 2 e cu 1 mai pucinu de catu ce?
 3 e cu 1 mai pucinu de catu ce?
 3 e in sa cu 1 mai mare de catu care numeru?
 3 e cu 1 mai multu de catu ce numeru?
 2 e cu 1 mai micu, de catu care numeru?
 2 e cu 1 mai mare, de catu care numeru?

Catu e de mare diferinti'a între 4 si 2?

Spuneti-mi numeri ce-i cunosceti voi, cari sa diferéze cu 1, 2, etc.?

Spuneti-mi 2 numeri cu diferinti'a loru 2?

Din care doi numeri asemenea e compusu 4?

Din care doi numeri neasemenea e compusu 4?

Repetitiunea celoru invetiate.

Computu curentu.

a) Cu 2 numeri.

Catu face $4 - 2 = ?$ $2: 4 = ?$
 $2 \times 2 = ?$ $1 + 3 = ?$
 $4 - 1 = ?$ $4 - 2 = ?$
 $2 + 2 = ?$ si asiá mai departe.
 $4 - 3 = ?$
 $3 + 1 = ?$

Spuneti-mi numeri cari se fia cu 1 mai mari cá cei-a, pe cari vii spunu eu! (Ast'a merge catu de rápede. Se intréba copiii cate unulu cum siedu in rendu. In urma se mai póte cate odata si intrerumpe rendulu; si chiar' la urma potu respunde si cu totii in coru.)

Ast'a sa se repeteze catu de multu si pana atunci pana candu copiii respundu cu usiuratare fluenta chiaru si cei mai rei.

Dupa aceea urméza totu asiá spunendu, numerulu, care lu spune invet. cu 2 mai mare.

Apoi urmeza cu 3 mai mare.

Sa ia de a dou'a óra cu 1 mai micu apoi cu 2 si in urma cu 3, totu in modulu mai de mai susu.

Spuneti-mi numeri cari suntu de 2 ori maimari cá cei cari îi spunu eu. (Aici se intielege ca numai cu numeri, ce s'a exercitatu) spuneti-mi numeri, cari se fia numai diumetate asiá mari, cá cari îi spunu eu!

Numerulu pe care sa mi lu spuneti voi sa fia numai a 3 parte din care vi l'ou spune eu.

b) cu 3 numeri.

Catu face 2 si cu 2, cu 3 mai pucinu?

Catu face de 4×1 mai pucinu 2?

$4 - 2 + 1 =$ $4 - 2 \times 2 =$
 $2 \times 2 - 3 =$ $2 + 2: 3 =$

$4 - 3 \times 3 =$ $4 - 3 \times 4 =$
 $2: 4 \times 2 =$ $1 + 1 \times 2 =$
 $3: 1 + 1 =$ $1 + 3: 2 =$

s. asiá m. d. parte.

c) cu 4 numeri.

$4 - 2 + 1: 3 = 1$
 $3 + 1: 2 \times 2 = 4$
 $2: 4 \times 2 - 3 = 1$
 $4 - 2 + 1: 3 = 1$
 $2 + 2 - 1: 2 = 1$ (1)
 $2 \times 2 - 3 \times 4 = 4$

s. a. m. d. p.

d) cu mai multi de 4 numeri.

$2 + 2 - 3 + 3: 2 = 2$
 $3 - 2 \times 4: 2 \times 2 = 4$
 $2: 4 \times 2 - 3 \times 4 = 4$

s. a. m. de parte.

Ast'a se póte face acum si pe tabla totu in aceea ordine.

Combinatiunea.

Care exemple dau, lucrându-le 4? Desmenbrati pe 4 in tóte modurile posibile!

Lucru principalu e aici a impintená, escitandu si imbarbatandu. Zelulu, si silinti'a ce o punu copiii a res-solvá astfelu de exemple exercitéza cugetarea fórté!

Care numeru intregesce pe 1 la 4?

Care e intregitoriulu la 3 sa faca 4?

Vreu sa marescu pe 2 asiá cá sa faca 4, catu tre-bue sa-i adaugu?

Care numeru sa lu iau de 2 ori-cá sa faca 4?

Dela care numeru face 4 (duplicatu) indoitu?

Dela care numeru e 2 diumetate?

Dela care numeru e 1 a patra parte?

Care numeru se póte loá de 2 ori din 4?

si asiá mai de parte!

(Pe tabla) Scrieti exemple pe tablitiele vóstre care sa dee de resultatu totu 4!

Aplicare.

(mentalu)

a) Aditiunea.

Spuneti animale cu 4 pitióre!

Cate pitióre au cele mai multe mese? (scaune)?

Noi avemu 4 anotimpuri; spuneti-le!

Avemu patru parti de lume (regiuni); en! dile!

La caputulu si vest'a mea am mai multe bozunarie; in bozunariulu acest'a am 1 cruceriu, in acest'a inca am 1 cr.; aici in est'a e unu cruceriu. aici in cest'a inca 1 cruc.; cati cruceri am in tóte bozunariele?

Cate litere debue sa scriu vrendu a scrie cuventulu: gura?

Doi frati au luat din gradina mere, celu mai micu au luat unulu celu mai betranu au luat 3, cate mere au luat amendo?

Pe casa sunt 2 porumbi, déca mai vinu si sa mai punu langa ei inca 2 cati porumbi voru fi acum pe casa?

Unulu din voi, tu Niculitia ai capetatu dela mumat'a ieri unu cruceriu si dela tatalu teu 2 cr., adi ai mai capetatu dela mumat'a inca 1 cr.; cati cruceri ai capetatu?

Eri am vediutu in gradina o rosa inflorita, astadi de dimanétia mai inflori un'a, dupa amiadi inca 2; cate sunt acum inflorite?

Care cunosce 2 animale, cari laolalta sa aiba 4 picioére, (4 córne, 4 ochi)?

Langa unu drumu erá de o parte 2 case; in estu anu s'au facutu si de cea lature 2; cate case sunt acum langa drumu?

Catu de grele sunt 2 cutii, dintre care 1 e de 1 puntu de grea ceea lalta de 2 puncti?

Unu patrariu de anu are 3 luni. O luna are 4 septamani. Cate septamani vá avé 1 diumetate de luna?

b) Subtragerea.

An'a avea intr'o óla 4 tulipani; in sa fiindu ca nu-údá regulatu, se uscá antaiu 1 apoi éra 1 si inca 1; cati i-au mai remasu?

Cate fetitiei siedu aici? Cate debue sa mai vina cá sa fia 4?

Aici sunt 3 degete, cate-ti mai trebue cá sa fia 4?

In unu cuibu de rondunea sunt 4 puisiori, intr' altulu 2; cu catu sunt in unulu mai pucini, cá in cela laltu?

La més'a mea sunt 4 plcióre unulu se rumpe; cate mai remanu.

O muere are 4 rétie; cate-i mai remanu déca vinde 2? — Cate déca vinde 3?

Unu copilu cumpera o heringa si da negutiatoriu-lui unu banu de 4 cruceri; cate de scumpu au fostu pescele déca capeta unu cruceriu indereptu?

Unu copilu capetá dela bunas'a 4 nuci, 2 le-au spartu si le au mancatu, 2 le-au datu la sorus'a; cate i-a mai remasu?

O cloca au scosu, dupa ce au siediuu (clocitu) mai multe septamani pe câteva oue, 4 pui, in diu'a cea dintaiu i mancá muti'a 3, cu cati au mai remasu?

Unu copilu bunu sciú o data intr'unu locu unu cuibu de pasere cu patru pui. In tóta diu'a mergea o

data pe acolo si se uitá cum le dedea mum'a loru de mancare, in sa nu le-facea nici odata nimic'a.

Intr'o di ducenduse vede, ca numai unulu si-scósa capulu din cuibu si candu se uita ceilalti erau sburatu. Scimiati voi sa-mi spuneti cati au fostu sburatu?

Cate róte are carulu mai multe, cá ról'a de torsu? O pane are 4 puncti, cu catu trage mai pucinu un'a de 3, 2, 1 puntu?

Care e mai grea, mai usióra?

c) Multírea.

Unu bulzu de untu costa unu cruceriu, cati cruc. costa 4?

Unu covrigu costa 2 cruceri, catu voru costá 2 covrigi?

Unu dramu de metasa face 1 grosítia, cate grosítie va face unu lotu?

O pasere cate pitióre are. De cate ori are 2 picioére?

De cate-ori 2 picioére are o vaca?

Catu facu 2 puncti de ciresie, déca unu puntu face 2 cruceri?

Doi venatori mersera la venatu fia-care cu cate 2 cani, cati cani a fostu de toti la venatu?

Déca strici pe septamana 2 pene in 2 septamani cate pene vei stricá?

Unu copilu capeta dela tata seu pe tóta diu'a unu cruceriu, catu vá capetá in 3 díle, in 4 díle?

Cata lana au 2 oi, déca un'a are 2 puncti?

De cate ori e mai grea o pane de 4 cruceri, cá un'a de 2?

d) Mesurarea, impartírea.

4 pere facu 4 cruceri, cati cruceri costa 1 péra?

Unu creonu costa 1 cruc. cate creóne poti cumpará pe 4 cruc.?

O cerusa face 2 cruceri, cate ceruse poti cumperá pe 4 cruceri.

Resolvarea: De cate-ori punu negutiatoriu-lui 2 cruceri in mana, de atate ori da 1 cerusa.

4 cruceri sunt 2×2 cruceri. Déca i dau lui de 2×2 cruceri, elu mi da $2 \times$ cerusa.

Intuitivu pe table:

{ | | cruceri | cerusa

{ | | cruceri | cerusa

4 cruceri 2 ceruse.

An'a aduse mames'a 1 lotu de malasa, cate dramuri face acést'a?

Care parte de 1 lotu e 1 dramu?

Care parte de lotu sunt 2 drame?

Déca unu dramu costa 2 grosítie, putemu cumperá pe 4 gros. 1 lotu? — Ce vomu capetá?

O femeie au fertu din 1 lotu de cafea de 4 ori, catu au luatu la o fertura?

Aici am 4 bóne; de cate ori 2 bóne am?

Sa se imparta 4 mere intre An'a si Mari'a, sa aibe asemenea; cate mere vá capetá un'a. A catea parte din 4 mere au capetatu fia-care?

Catu e diumetate din 4.? Acum sa dea An'a unu meru la Veronic'a si Mari'a 1 meru la Marin'a; care dintre aceste are mai multe mere?

A catea parte din 4 are fia-care din ele? Cum se mai dice a patra parte?

Unu omu, care avea o gradina mare donà odata la fiulu vecinus'o 4 struguri mari; din acesti-a au fostu unulu ca si altulu de mare. Copilulu alérge a casa, da tatalui seu 1 patrariu sorusei 1 patrariu si mames'a ce au mai remasu. Cati struguri dede elu la mumas'a, cati tata seu, cati la sorus'a?

La doi boi trebue unu jugu, cate juguri trebue la 4 boi?

Cati covrigi capeti tu de 4 cruceri, déca pe unulu dai 2 cruceri?

Doi scolari sa imparta intre sine 4 covrigi; cati capeta unulu?

e) Mai multe din cele 4 specie impreuna.

Óre cine are 3 boi si mai cumpera unulu, cati va avea? Déca tramite 3 la campu cati mai remanu a casa? Déca 2? Sunt mai multi a casa séu in campu?

Cum vomu díce, candu totu atatia se ducu, cati si remanu? Dar' déca se ducu 3? Spune-mi inca odata cati boi póte prinde odata, ca sa mérga cu ei in campu? Dara deca unulu din cei de a casa e venetu altulu albu, cati voru fi apoi a casa? Si déca vine inca unulu albu a casa? Cati mai remanu in campu? Déca acestu unu e suru, si venindu a casa aduce pentru sine si pentru cei lalti cate o legatura de trifoiu, cate legaturi vá aduce? Si déca doi boi si au mancatu legaturile, cate legaturi mai remanu nemancate?

Spune-mi déca te duci la vecin'a vóstra sa aduci lapte pentru mumat'a si vecin'a ti mesura de 4 ori 1 patrariu, in ól'a t'a, cate patrare vei avea in ól'a t'a? Acum cugeta-ti mumat'a iá 2 patrare din ól'a t'a si ferbe cu elu ceva, cate patrare mai sunt acum in óla? — Acum ai de grige! de cu séra ferbe muma t'a cafea si mai iá odata 2×1 patrariu din ól'a t'a. Catu au remasu acum in óla?

Mai cugetati inca odata bine ca ai avea unu meru frumosu. Déca amu luá unu cutitu si l'amu taiá peste medilocu; cate bucati amu avé atunci? Cum se numesce o astfelu de parte? Taiamu acumu tóta diumetatea in doue; cate parti vomu capetá? Cum se numesce o parte? En! sa luamu din 4 patrare 1 patrariu, cate mai remanu? Cate, déca vomu luá 2? Cate déca vomu luá 4?

La numerii 1, 2, 3 si 4 cugetamu a fi facutu destulu, spre a puté pricepe fia-care invetiatoriu metod'a ce aru avé a o tine in computu cu incepatorii. Fiindu espusa acésta metod'a pe largu, chiar si limpede 'si vá puté trage fiacare regule generale in totu cursulu prelegeriloru, ce are sa tínu cu cei lalti numeri si mai departe. Nu e necesariu cá toti numerii sa se iá asiá de pe lungu si latu, ci mai vertosu numerii cu sociu, cari sa si potu aplicá la mai multe specie cu folosu. Intr' aceea cei lalti inca sa nu se neglige, din contra sa se iá cu densii tóte operatiunile putincióse. Crescendu numerii vine necesitatea totu mai mare; multimile cuprinse in ei a le numerá, adeca a lasá pe copii a se deprinde in cercetarea acelor'a, pecandu pana la patru tintiramu mai multu intr' acolo, ca afara de cuprinsulu numeriloru, sa li se intiparésca o idea esacta a numerului, asiá dicendu chipulu si fisiognomi'a lui, spre ai cunósce la prim'a vedere, care la numeri mai mari nu se póte cere nici asceptá nici dela maioreni.

Nu potu sa nu recomendu cu deosebire, acésta metoda invetiatoriloru nostri si sai facu atenti cu tóta seriositatea. Caci dupa cum am observatu si in conferintiele preliminarie a dd. comisari invetiatoresci, ce atinge aritmetic'a si cu deosebire tractarea metodica e cam unilateralá; ca pe candu unii pretindu pre multu dela incepatori, confundandu-i cu numeri mari, alții éra facu pre pucinu, tinendu pe elevi inca necapaci de a resolya nici intrebari practice luate din viétia.

Nu debue trecutu, dela unulu incependu, pana nu se iau tóte schimbarile putincióse in tóte 4 spetie. Cétindu tractarea nóstra despre 1, 2, 3, 4, cu atentiune si vá puté face fia-care o idea chiara, si ca cum are se urmeze in desvoltarea mintii eleviloru in aritmetica, acestu mediu escelentu spre a escitá, desvoltá si intarí puterea cugetativa si activitatea propria din sine.

Unu invetiatoru.